

Inhoudelijke & Financiële rapportage 2008

April 2009

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Activiteiten 2008	4
1. <i>Intern: onderlinge versterking</i>	4
1.a Informatie-uitwisseling en communicatie	4
1.b Kennisopbouw	6
1.c Op- en uitbouwen van relaties binnen het MVO Platform	10
2. <i>Vergroten van maatschappelijke impact</i>	11
2.a Uitdragen van gezamenlijke visie/ standpunten	11
2.b Lobby	13
2.c Op- en uitbouwen externe relaties	17
Overzicht beoogde en gerealiseerde resultaten	18
Organisatie MVO Platform	22
Financiële rapportage	23
Bijlagen	25
I Lijst deelnemende organisaties	25

Inleiding

Het MVO Platform is een in 2000 ontstaan informeel samenwerkingsverband van inmiddels 34 maatschappelijke organisaties (mensenrechten, milieu, ontwikkelingssamenwerking, consumenten) en vakbondsorganisaties die zich allen bezighouden met maatschappelijk verantwoord ondernemen op internationaal niveau¹.

Het MVO Platform heeft als doelstelling:

'de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen te stimuleren, faciliteren en coördineren om hierdoor elkaar te versterken en de maatschappelijke impact te vergroten'

Als leidraad voor de activiteiten van het MVO Platform geldt het meerjarenplan 2008 -2010. Elk jaar wordt er een apart jaarplan opgesteld dat als werkplan voor de coördinatoren geldt. In dit verslag wordt verantwoording afgelegd over de uitgevoerde activiteiten in 2008.

Om de bovenstaande doelstelling te verwezenlijken werden in 2008 de volgende strategieën met daaruit voortvloeiende activiteiten uitgevoerd:

- 1.versterken en verbeteren samenwerking (intern)
 - a. informatie-uitwisseling en communicatie
 - b. kennisopbouw
 - c. op- en uitbouwen van relaties binnen het MVO Platform

- 2.vergroten maatschappelijke impact
 - a. uitdragen van gezamenlijke visie/standpunten
 - b. lobby/beleidsbeïnvloeding
 - c. op- en uitbouwen externe relaties

Naast de reguliere activiteiten voerde het MVO Platform in 2008, op verzoek van haar leden, een extra project uit, de *CSR World Wide Week*. Voor deze activiteit werd extra financiering ter beschikking gesteld door aantal MVO Platformdeelnemers. Voor dit project is een afzonderlijke rapportage opgesteld.

¹ Zie bijlage I: lijst deelnemende organisaties

Activiteiten 2008

1. Intern: onderlinge versterking

Voor het verwezenlijken van de doelstelling 'onderlinge versterking' worden de volgende strategieën gehanteerd:

- 1.a. informatie-uitwisseling en communicatie
- 1.b. kennisopbouw
- 1.c. op- en uitbouwen van relaties binnen het MVO Platform

1.a Informatie-uitwisseling en communicatie

MVO Platformvergaderingen

De MVO Platformvergadering is het hoogste besluitvormend orgaan van het platform. De MVO Platformvergaderingen worden door de coördinatoren georganiseerd en mede door de stuurgroep voorbereid. De vergadering wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter en staat open voor alle deelnemers. Tijdens de platformvergaderingen wordt er informatie uitgewisseld en worden beleid, strategie en jaarplannen vastgesteld.

In 2008 vonden er drie, in plaats van de vier geplande, MVO Platformvergaderingen plaats. De stuurgroep van het MVO Platform besloot de vergadering van juni 2008 te laten vervallen wegens de vele MVO Platformactiviteiten die in die periode georganiseerd werden (CSR World Wide Week, workshops sustainability systems en duurzaam inkopen) en de drukte bij de coördinatoren i.v.m. het organiseren van de CSR World Wide Week.

MVO Platformvergaderingen 2008

Datum, locatie	Deelnemers	Besproken onderwerpen
14 februari (SOMO, Amsterdam)	22	- Voortgang werkgroepen - standpunt ketenverantwoordelijkheid - CSR World Wide Week
11 september (SOMO, Amsterdam)	24	- dialoog VNO NCW - follow up CSR World Wide Week - discussie criteria deelnemerschap MVO Platform - Handreiking MVO Referentiekader
20 november (FNV, Amsterdam)	23	- SER-advies duurzame globalisering - Jaarplan MVO Platform 2009 - Lobby update - governance MVO Platform per 1 januari 2009

(notulen van de MVO Platformvergaderingen zijn terug te vinden op het intranet, via www.mvoplatform.nl)

Inhoudelijke bijeenkomsten voorafgaand aan de MVO Platformvergadering

Indien daartoe verzoeken worden ingediend kan in het uur voorafgaand aan de reguliere vergadering (12.30 – 14 uur) een inhoudelijke bijeenkomst worden georganiseerd door bv. deelnemende organisaties die een bepaalde (nieuwe) activiteit willen delen met platformdeelnemers, dan wel samenwerkingspartners zoeken om bepaalde activiteiten uit te voeren, etc.

Dit jaar werd er een keer een dergelijke bijeenkomst georganiseerd. Voorafgaand aan de MVO Platformvergadering van 11 september hield Francis Weyzig van SOMO een presentatie over onderzoek in opdracht van het NIVRA (Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants) naar ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijke verslaglegging door Nederlandse beursgenoteerde bedrijven.

Stuurgroepvergaderingen

De stuurgroep stuurt de coördinatoren aan, met name bij de voorbereiding van de platformvergaderingen en bereid de strategieontwikkeling van het platform voor.

In 2008 bestond de stuurgroep uit de volgende leden: Amnesty International (Marleen van Ruijven/ Hilke Molenaar), CLAT Nederland (Gerard van Vliet), Fairfood (Eelco Fortuijn), Landelijke India Werkgroep (Gerard Oonk), IUCN NL (Pieter van der Gaag), Oxfam Novib (Peter Ras), SOMO (Joris Oldenziel) en de coördinatoren van het MVO Platform (Gemma Crijns/ Martje Theuws). De stuurgroepvergaderingen worden voorgezeten door de voorzitter van het MVO Platform, Marlies Filbri (Oxfam Novib).

In 2008 vonden er vier reguliere stuurgroepvergaderingen plaats en een strategiebijeenkomst.

Stuurgroepvergaderingen 2008

Datum	Besproken onderwerpen
22 januari	- MVO Platform reactie op kabinetsvisie MVO - CSR World Wide Week - publieksdebat ketenverantwoordelijkheid
27 maart	- standpunt ketenverantwoordelijkheid - voortgang werkgroepen - Lobby (Algemeen Overleg MVO in Tweede Kamer, WOK, VNO NCW.) - workshops MVO Platform
26 augustus	- dialoog VNO NCW - bedrijvenbijeenkomsten - MVO & gender - follow up CSR World Wide Week - discussie criteria deelnemerschap MVO Platform - Lobby (SER, Nederlandse overheid, discussie rondom subsidies NGO's)
15 oktober (strategiedag)	- Terugblik (waar staan we? Wat gaat er wel/ niet goed qua organisatie en inhoud) - Strategie - Deelnemers MVO Platform - Governance MVO Platform
12 november	- Jaarplan 2009 - Governance MVO Platform per 1 januari 2009 - Lobby (WOK, SER)

Interne communicatie (digitaal)

Voor het bijhouden van alle ontwikkelingen rondom MVO, intern en extern, en om deze te communiceren met alle leden van het platform worden de volgende digitale instrumenten ingezet:

- **Mailinglijst (deelnemers@mvoplatform.nl)**

Medewerkers van deelnemende organisaties kunnen zich opgeven voor deze mailinglijst. De mailinglijst heeft op dit moment 101 abonnees.

Deze mailinglijst wordt door de coördinatoren beheerd en gebruikt voor het versturen van interne berichten, zoals vergaderstukken, brieven die ter ondertekening worden voorgelegd, digitale nieuwsbrief, etc.

Naast deze algemene mailinglijst zijn er aparte mailinglijsten voor de stuurgroep en voor elke werkgroep.

- **Digitale nieuwsbrief**

Deze nieuwsbrief wordt met een regelmaat van eens per twee of drie weken naar de deelnemers van het MVO Platform verzonden via de algemene mailinglijst. De nieuwsbrief heeft de volgende rubrieken: *platformnieuws*, *nieuws leden*, *nationale ontwikkelingen*, *internationale ontwikkelingen* en *agenda*.

In 2008 werden 13 nieuwsbrieven verstuurd (deze zijn terug te vinden op het intranet, via www.mvoplatform.nl).

- **Website (www.mvoplatform.nl)**

De website weerspiegelt het MVO-gedachtegoed van de deelnemers aan het MVO Platform. Deelnemers en belangstellenden vinden op de website publicaties en nieuws van het MVO Platform en haar leden.

In 2008 is een nieuwe website in gebruik genomen. De website is nu niet alleen in het Nederlands maar ook in het Engels beschikbaar. Een met een wachtwoord beveiligd intranet is in ontwikkeling en zal begin 2009 in gebruik worden genomen.

De database MVOdata is in de website geïntegreerd en biedt bezoekers van de website de mogelijkheid breed te zoeken naar MVO-gerelateerde publicaties (in de database zijn publicaties opgenomen van deelnemers van het MVO Platform, bedrijveninformatie, wetten, richtlijnen en initiatieven met betrekking tot MVO).

Sinds de ingebruikname van de vernieuwde website is het aantal bezoekers sterk toegenomen.

1.b Kennisopbouw

Workshops

In 2008 zijn zoals gepland drie workshops georganiseerd. Echter, er hebben zich wel wijzigingen voorgedaan in de behandelde onderwerpen.

- **Workshop sustainability systems, 17 juni 2008**

Organisatie: MVO Platform i.s.m. Eelco Fortuijn (voorm. Fairfood)

Locatie: Felix Meritis, Amsterdam

Deelnemers: 25 (MVO Platformleden, academici, bedrijfsleven, consultants)

Toelichting: centraal stond de vraag hoe via duurzaamheidsystemen MVO-doelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

- **Workshop sociaal aanbesteden, 17 juni 2008**

Organisatie: MVO Platform i.s.m. Oxfam Novib (Sander van Bennekom)

Locatie: Felix Meritis, Amsterdam

Deelnemers: 25 (MVO Platformleden, beleidsmakers, consultants)

Toelichting: Tijdens deze workshop werd er ingegaan op de stand van zaken van het proces dat moet leiden tot 100% duurzaam inkopen door de Nederlandse overheid in 2010. Speciale aandacht ging uit naar de juridische (on)mogelijkheden voor het stellen van sociale criteria bij overheidsaanbestedingen.

- **Workshop Gender, 20 november, 2008**

Organisatie: MVO Platform i.s.m. Oxfam Novib (Jeanette Kloosterman)

Locatie: FNV, Amsterdam

Deelnemers: 9 (MVO Platformleden)

Toelichting: tijdens deze workshop werd er door Jeanette Kloosterman een introductie over het onderwerp gender & MVO gegeven. Bekeken werd hoe gender in het MVO-discours geïntegreerd zou kunnen worden. Daarnaast was er speciale aandacht voor de toepassing van gender binnen de eigen organisatie.

Onder de MVO Platformleden is het besef gegroeid dat gender een fundamenteel onderdeel van MVO is en dat er een concrete vertaalslag naar het werk van het MVO Platform gemaakt dient te worden. Tijdens de workshop werd er dan ook afgesproken om in 2009 een tweede training/workshop voor het MVO Platform te organiseren. Geconstateerd werd dat het MVO Referentiekader geen expliciete verwijzing naar gender bevat. Bij de uitwerking van het Referentiekader (handreiking, sectorale uitwerking) zullen genderaspecten geïntegreerd worden, hiertoe zullen genderexperts van organisaties aangesloten bij het MVO Platform betrokken worden.

De workshops over Human Rights & Compliance Assessment die in samenwerking met Aim for human rights georganiseerd zou worden is doorgeschoven naar 2009.

Werkgroepen

Het MVO Platform heeft zes thematische werkgroepen. Doel van de werkgroepen is: kennisopbouw, standpuntvoorbereiding en voorbereiding lobbystrategie t.b.v. het MVO Platform.

De werkgroepen worden voorgezeten door een van de werkgroepleden, zij worden hierbij ondersteund door de coördinatoren van het MVO Platform.

- **Werkgroep duurzaam inkopen**

Voorzitter: Sander van Bennekom (Oxfam Novib)

Werkgroepleden:

Cos Nederland (Tabe Jorritsma) Fairfood (Eelco Fortuijn), Landelijke India Werkgroep (Gerard Oonk), Landelijke Vereniging van Wereldwinkels (Melinda Choo), Max Havelaar (Coen de Ruiters/ Jochum Veerman), SOMO (Bart Slob/ Tim Steinweg), Stichting Natuur en Milieu (Sandra Rientjes)

Werkgroepbijeenkomsten:

In de verslagperiode kwam de werkgroep drie keer bijeen (27 februari, 24 september en 6 november)

Overige bijeenkomsten:

Op 10 juni 2007 organiseerde het MVO Platform een workshop over duurzaam inkopen. Deze workshop werd inhoudelijk voorbereid en geleid door werkgroepvoorzitter Sander van Bennekom (Oxfam Novib).

Werkzaamheden:

De leden van de werkgroep duurzaam inkopen zijn betrokken bij het proces dat in 2010 tot 100% duurzaam inkopen door de Nederlandse overheid moet leiden. De werkgroep houdt zich met name bezig met de ontwikkeling van de sociale criteria voor duurzaam inkopen.

Voorbereidend op het Algemeen Overleg over duurzaam inkopen dat op 5 maart 2008 plaatsvond in de Tweede Kamer stuurde de werkgroep een brief naar de leden van de vaste kamercommissie van VROM. In deze brief wordt een aantal voorstellen gedaan om het beleid op het gebied van duurzaam inkopen te versterken². Ook stelde de werkgroep een brief op voor Minister van Sociale Zaken, Donner. Deze brief was een reactie op het antwoord van Minister Donner op een eerdere brief (september 2007) van het MVO Platform. Als laatste schreef de werkgroep een reactie op het consultatiedocument voor de aanbestedingswet³.

(voor meer informatie over de activiteiten van het MVO Platform rond duurzaam inkopen zie paragraaf 2.1)

- **Werkgroep ketenverantwoordelijkheid en transparantie**

Voorzitter: Johan Verburg (Oxfam Novib)

Werkgroepleden:

CNV (Margreet Vrieling), Fairfood (Philip Ebels), FNV (Lucia van Westerlaak), Hivos (Coen van Beuningen/ Inez Staarink), IUCN NL (Pieter van der Gaag), ICCO (Marjoleine Motz), Landelijke India Werkgroep (Gerard Oonk), Milieudefensie (Albert ten Kate), SOMO (Sanne van der Wal), Tropical Commodity Coalition (Sjoerd Panhuysen), VBDO (Anne van Lakerveld)

Werkgroepbijeenkomsten:

De werkgroep kwam in 2008 een keer bijeen, op 17 september. Daarnaast werd er vooral per email

² Zie: http://mvoplatform.nl/publications-nl/Publication_3033-nl

³ Zie: <http://www.ez.nl/dsresource?objectid=157004&type=PDF>

gewerkt aan het standpunt over ketenverantwoordelijkheid.

Standpuntbepaling

In 2007 begon de werkgroep met het opstellen van een standpunt over ketenverantwoordelijkheid voor het MVO Platform, in 2008 werd dit proces afgerond. Het door de werkgroep opgestelde standpunt werd besproken tijdens de platformvergadering van 14 februari 2008 en onder voorbehoud goedgekeurd. De werkgroep ging vervolgens aan de slag met de aanvullingen en suggesties die ter vergadering werden gedaan.

Het standpunt ketenverantwoordelijkheid werd in oktober gefinaliseerd en is inmiddels in het Nederlands en Engels via de website beschikbaar, ook maakte de werkgroep een samenvatting (zie <http://mvoplatform.nl/themas/ketenverantwoordelijkheid>)

- **Werkgroep regulering**

Voorzitter: Joris Oldenziel (SOMO)

Werkgroepleden:

Aim for human rights (Marina d'Engelbronner), Amnesty International (Marleen van Ruijven/ Titus Bolten), Milieudefensie (Albert ten Kate), Milieudefensie (Albert ten Kate), NiZA (Nathalie Ankersmit), Oxfam Novib (Sander van Bennekom), SOMO (Peter Pennartz), Wemos (Annelies en Boer)

Werkgroepbijeenkomsten:

De werkgroep kwam eenmaal bijeen in 2008; op 11 september.

De werkgroep is sinds de oprichting niet erg actief geweest. Wel zijn de meeste leden betrokken en actief bij de Legal Policy Working Group van de ECCJ. De vraag rees daarom of het niet beter zou zijn de MVO Platformwerkgroep op te laten gaan in de ECCJ-werkgroep.

Tijdens de vergadering van 11 september bleek er toch voldoende behoefte te zijn om als Nederlandse groep af en toe bij elkaar te komen. De MVO Platformwerkgroep zal dus (voorlopig) blijven bestaan naast de ECCJ-werkgroep.

Standpuntbepaling:

In het komende jaar zal de werkgroep gaan werken aan positiebepaling voor het MVO Platform over bindende regelgeving.

- **Werkgroep financiële instellingen**

Voorzitter: Anne van Lakerveld (VBDO)

Werkgroepleden:

Banktrack (Johan Frijns, extern lid), Milieudefensie (Jens Nielsen), Oxfam Novib (Peter Ras), SOMO (Francis Weyzig)

Werkgroepbijeenkomsten:

De werkgroep financiële instellingen werd in 2008 in het leven geroepen. De werkgroep kwam voor het eerst bijeen op 17 april 2008 en vergaderde ook op 1 september 2008. Tijdens de eerste bijeenkomsten werd er gewerkt aan een Terms of Reference voor de werkgroep. Deze TOR werd tijdens de MVO Platformvergadering van 20 november goedgekeurd.

Daarnaast stelde de werkgroep een brief op n.a.v. het Algemeen Overleg financiële sectorontwikkeling in ontwikkelingslanden in relatie tot de kredietcrisis. Deze brief werd op 27 november verstuurd aan de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken (zie

http://mvoplatform.nl/publications-nl/Publication_2829-nl)

- **Werkgroep MVO & Handel**

De werkgroep MVO & Handel is een gezamenlijke werkgroep van het MVO Platform en de Coalitie voor Eerlijke Handel.

Leden namens het MVO Platform:

Landelijke India Werkgroep (Gerard Oonk), Oxfam Novib (Sander van Bennekom), SOMO (Joris Oldenziel), Stichting Natuur en Milieu (Jan Henselmans),

Leden namens de Coalitie voor Eerlijke Handel:

Both Ends (Burghard Ilge) Cordaid (Bob van Dillen), ICCO (Henk Gilhuis), IUCN NL (Ytha Kempkes), SOMO (Myriam vander Stichele)

Een aantal leden van de werkgroep kwam in augustus 2008 bijeen om een gezamenlijke reactie van het MVO Platform en de CEH op het SER-advies over duurzame globalisering te bespreken.

Hierna is de werkgroep niet meer bij elkaar geweest, met name omdat er onder de leden verwarring bestond over het doel en mandaat van deze werkgroep. Afgesproken is dat de stuurgroepen van de CEH en het MVO Platform een duidelijke taakomschrijving voor de werkgroep zullen opstellen, hierna zal de werkgroep opnieuw bijeen worden geroepen (2009).

- **Werkgroep NCP**

Voorzitter: Joris Oldenziel (SOMO)

Werkgroepleden:

Amnesty International (Marleen van Ruijven), Fairfood (Eelco Fortuijn), IUCN NL (Pieter van der Gaag), Milieudefensie (Anne van Schaik), Oxfam Novib (Sander van Bennekom), Stop the Traffik (Antonie Fountain, extern lid), Schone Kleren Kampagne, VBDO (Anne van Lakerveld)

In juni 2008 werd een bijeenkomst georganiseerd door het Nederlandse NCP met belanghebbenden. De werkgroep NCP heeft een voorbespreking gehouden. Tijdens de bijeenkomst hebben de betrokken NGO's onder meer aangegeven teleurgesteld te zijn in de eindverklaring van het NCP in de G-Star zaak, waarin op geen enkele manier is ingegaan op de problematiek zelf. Daarnaast werd tijdens deze bijeenkomst vanuit het NCP de vraag gesteld waarom er zo weinig klachten worden ingediend bij het NCP. Vanuit de NGO's is aangegeven dat dit onder meer komt vanwege de onduidelijkheid in de procedure, en de als hoog ervaren bewijslast, waardoor eerst grondig onderzoek nodig is alvorens NGO's cases indienen, ondanks bekend te zijn met veel problemen in Nederlandse productieketens.

Standpuntbepaling

Leden van de werkgroep NCP hebben een bijdrage geleverd aan de jaarlijkse "Review of the functioning of NCP" van OECD Watch. Hierin worden een aantal standpunten uiteengezet die tot verbetering van de OESO Richtlijnen moeten leiden.

Bijeenkomsten rondom Nederlandse multinationals

In 2008 werd er een begin gemaakt met bijeenkomsten rondom specifieke Nederlandse multinationale ondernemingen.

In de afgelopen jaren hebben veel bij het MVO Platform aangesloten organisaties ervaring opgedaan met het voeren van acties tegen en dialogen met bedrijven. De vraag blijft 'heeft het gewerkt, heeft het opgeleverd wat we verwachten?'

Doel van deze bijeenkomsten is om met betrokkenen ervaringen uit te wisselen, gekozen strategieën te bespreken en te evalueren en zonodig aangepast strategieën te ontwikkelen.

De eerste in de reeks bedrijvenbijeenkomsten vond plaats op 10 december 2008 en ging over Unilever. Bij deze bijeenkomst waren 10 lidorganisaties van het MVO Platform vertegenwoordigd die allen betrokken zijn bij Unilever. Een aantal van de deelnemers aan deze bijeenkomst besloot tot een

gezamenlijk vervolgproject.

Sectorale uitwerking van het MVO Referentiekader

Voor deze activiteit is voor 2007 subsidie aangevraagd bij VROM (Subsidieregeling Maatschappelijke Organisaties en Milieu – SMOM), voor dit project is een aparte begroting opgesteld.

Het MVO Platform besloot in 2007 het referentiekader uit te werken voor de electronicasector. Voor de uitwerking is samenwerking gezocht met het netwerk GoodElectronics. Door personele wisselingen bij zowel het GoodElectronics netwerk als bij het MVO Platform heeft deze activiteit echter vertraging opgelopen. De subsidieverlener is akkoord gegaan met een verlenging van de projectperiode tot 31 maart 2009.

Handreiking MVO Referentiekader

Het idee voor het schrijven van een handreiking bij het MVO Referentiekader kwam tot stand tijdens de herziening van het referentiekader in 2007. De handreiking heeft tot doel de normen en principes uit het MVO Referentiekader te verduidelijken, uiteen te zetten wat naleving van het MVO Referentiekader kan betekenen en handreikingen te geven hoe naleving in de praktijk gestalte kan krijgen.

Al in 2007 werd er een schrijfgroep ingesteld die zich zou gaan buigen over de verschillende hoofdstukken (mensenrechten en arbeidsrechten; milieu; economische aspecten; consumentenrechten en operationele principes). Ondanks dat verschillende organisaties hun medewerking toezegden kwam het project niet van de grond door de drukke agenda's van de schrijversgroep tezamen met een gebrek aan acute tijdsdruk. Om deze reden zal er in 2009 een alternatief voorstel aan het platform voorgelegd worden.

Juridische denktank

In ECCJ-verband zijn in 2008 een drietal juridische voorstellen ontwikkeld (*parent company liability, duty of care & mandatory reporting*). Bij de ontwikkeling van deze voorstellen zijn verschillende juristen, academici en juridische experts benaderd en geconsulteerd. In Nederland zijn gesprekken gevoerd om na te gaan wat deze voorstellen zouden kunnen betekenen ten aanzien van Nederlandse wetgeving. Zo is onder meer met een groep academici op het gebied van internationaal recht, arbeidsrecht en bedrijfsrecht nagegaan hoe de ECCJ-voorstellen zich verhouden tot de Nederlandse wetgeving, ten aanzien van 'zorgplicht', ketenaansprakelijkheid, duurzaamheidsrapportage en corporate governance.

Juristen en experts waarmee gesprekken zijn gevoerd:

- Prof. Menno Kamminga, Maastricht University
- Nicola Jagers, Universiteit Twente
- Prof Dr. Klara Boonstra, International Labour Law, Universiteit van Amsterdam
- Liesbeth Enneking, AIO, Universiteit Utrecht
- Liesbeth Zegvelt, advocaat
- Serge Bronckhorst, juridische adviseur

Deze gesprekken hebben niet geleid tot een formele oprichting van een juridische denktank, maar deze experts hebben wel aangegeven bereid te zijn commentaar en suggesties te leveren op voorstellen van het MVO Platform.

1.c Op- en uitbouwen van relaties binnen het MVO Platform

Samenwerking tussen leden van het MVO Platform wordt door de coördinatoren waar mogelijk gestimuleerd en gefaciliteerd. De verschillende bijeenkomsten van het MVO Platform hebben naast een doelstelling van kennisopbouw en –uitwisseling, ook een netwerkfunctie. De werkzaamheden

binnen de werkgroepen van het MVO Platform dragen ook bij aan de samenwerking tussen de organisaties.

Concrete activiteiten die voortvloeiden uit MVO Platformactiviteiten in 2008:

- een aantal deelnemers aan de door het MVO Platform georganiseerde Unileverbijeenkomst besloot tot een gezamenlijke vervolgactiviteit, namelijk 'het alternatieve Unilever jaarverslag'
- een aantal MVO Platformdeelnemers nam deel aan de projectgroep CSR World Wide Week die de coördinatoren ondersteunde in het voorbereiden, samenstellen en uitvoeren van dit project (te weten COS Nederland, FNV Mondiaal, ICCO, Oxfam Novib en SOMO). Een aantal MVO Platformleden stelde een financiële bijdrage ter beschikking voor het uitvoeren van deze activiteit (Cordaid, FNV, ICCO, Oxfam Novib, SOMO). Daarnaast leverden diverse organisaties een inhoudelijke bijdrage aan het programma.

2. Vergroten van maatschappelijke impact

Voor het verwezenlijken van de doelstelling 'vergroten van maatschappelijke impact' worden de volgende strategieën gehanteerd:

2.a uitdragen van gezamenlijke visie/standpunten

2.b lobby/beleidsbeïnvloeding

2.c op- en uitbouwen externe relaties

2.a Uitdragen van gezamenlijke visie/standpunten

De visie/ standpunten van het MVO Platform wordt uitgedragen via:

- **Website**
In 2008 werd de vernieuwde website van het MVO Platform gelanceerd. De website is aantrekkelijker en gebruiksvriendelijker gemaakt. Nieuw is dat de website nu ook in het Engels beschikbaar is. De database (MVOdata) is in de website opgenomen en maakt het voor bezoekers mogelijk een breed scala aan MVO-publicaties te doorzoeken en raadplegen. Sinds de lancering van de nieuwe website is het aantal bezoekers van www.mvoplatform.nl sterk toegenomen.
- **CSRtube**
Het MVO Platform lanceerde in samenwerking met Lokaalmondiaal CSRtube, een 'youtube' met filmpjes over maatschappelijk verantwoord ondernemen (www.csrtube.net). De redactie van de website ligt in handen van Lokaalmondiaal. De website is inmiddels online maar zal in 2009 verder ontwikkeld worden.
CSRtube heeft tot doel de impact te vergroten van organisaties in het Zuiden die actief zijn rondom het thema MVO. Ook wordt met CSRtube beoogd het debat over MVO te vergroten.
- **Externe mailinglijst (nieuws@mvoplatform.nl)**
Geïnteresseerden, buiten de deelnemers van het MVO Platform, kunnen zich aanmelden voor de externe mailinglijst. Via deze mailinglijst worden aankondigingen en nieuwsberichten van het MVO Platform verspreid. Via deze mailinglijst zal ook de externe nieuwsbrief verspreid worden. Door tijdsgebrek zijn er in 2008 geen externe nieuwsbrieven verschenen. Wel werd door de stuurgroep het belang van externe communicatie onderstreept en werd er een 'redactieraad' ingesteld die vanaf 2009 de coördinatoren zal ondersteunen in het maken van de externe nieuwsbrief.
- **Coördinatiepunt als vraagbaak voor overheid, bedrijfsleven en burgers/consumenten, met speciale aandacht voor studenten**
De coördinatoren ontvangen vele, uiteenlopende informatieverzoeken. Waar mogelijk wordt er door de coördinatoren verwezen naar een specialist binnen het MVO Platform. Informatieverzoeken van algemene aard worden door de coördinatoren afgehandeld.
- **Het leveren van een bijdrage aan debatten, seminars en conferenties; door coördinatoren of deelnemers van het platform**

Gemma Crijns leverde een bijdrage aan de volgende bijeenkomsten:

- Presentatie over civil society en stakeholderdialogo tijdens de Bilderbergconferentie van VNO NCW op 1 en 2 februari.
- Bijdrage voor het WRR-onderzoek 'Toekomst ontwikkelingssamenwerking (over MVO en bedrijfsleven)
- Deelname aan een bijeenkomst van het Ministerie van Economische Zaken over pensioenfondsen, 13 maart
- Paneldeelname debat 'de Cubaanse weg?' over ondernemen in Cuba, georganiseerd door IKV Pax Christi op 25 maart
- College voor studenten van de postdoctorale cursus 'Maatschappelijk verantwoord ondernemen vanuit interdisciplinair perspectief' op 29 april
- Presentatie tijdens conferentie aansluiting PKN/ KerkinActie bij het MVO Platform op 10 juni
- Voorzitter Clingendael-seminar 'Economic interests and human rights: China and India as new economic powers: dilemma for the Dutch human rights policy?', 26 juni
- Presentatie tijdens de ambassadeursconferentie/ regiolunch Azië georganiseerd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken op 3 september
- Presentatie tijdens de 'Ladies Circle' bij de Nyenrode Business Universiteit op 18 september

- **Publieksdebat**

Op 13 maart 2008 organiseerde het MVO Platform in samenwerking met De Balie een debat over ketenverantwoordelijkheid en transparantie. Het debat, getiteld 'Wie regelt de knopen van je regenjas?' was een vervolg op het transparantiedebat uit 2006 ('Hoe transparant is jouw regenjas?')

De presentatie van het debat lag in handen van Bahram Sadhegi en Evert Nieuwenhuis.

Aan de paneldiscussie namen de parlementariërs Jan Jacob van Dijk (CDA) en Evert Waalkens (PvdA) deel. Vanuit het bedrijfsleven zaten Fons Schmid (voormalig GlobalGap), Jef Wintermans (Modint), Frans Claassen (productschap Margarine, Vetten en Olie) en Paul van den Heuvel (Vereniging van Nederlandse Houtimporteurs) in het panel.

Tenslotte namen de volgende MVO Platformleden deel aan het debat: Anne van Schaik (Milieudefensie), Dicky de Morrée (Cordaid), Philip

Ebels (Fairfood), Johan Verburg (Oxfam Novib) en Michiel Karskens (Consumentenbond).

Op grond van een aantal casussen uit de cacao-, soja- en houtsector gingen de NGO's in gesprek met parlementariërs en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven over de verschillende aspecten van ketenverantwoordelijkheid en het belang van transparantie in die ketens.

Tijdens de avond werd ook de website wijwillenwok.nl gelanceerd (zie voor meer informatie paragraaf 2.b). Het debat trok veel bezoekers, met 175 personen was de zaal geheel uitverkocht.

Media-aandacht MVO Platform

Titel	Datum	Medium	Betreft
G-Star onder druk	Januari 2008	Consumentengids (tijdschrift)	Rechtszaak tegen SKK, LIW en Indiase organisaties m.b.t. G-Star
Alle inkoop overheid moeten 'duurzaam'	15 januari 2008	Dagblad Tubantia/Twentsche Courant (krant)	Duurzaam inkoop
De overheid worstelt met 'duurzaam'	15 januari 2008	BN De Stem (krant)	Duurzaam inkoop
Duurzaam streven kabinet onhaalbaar	15 januari 2008	De Stentor/Sallands Dagblad	Duurzaam inkoop
Duurzaam inkoop blijft steken bij goede bedoelingen	16 januari 2008	Dagblad de Limburger (krant)	Duurzaam inkoop
Winkelier voelt zich miskend	6 maart 2008	Het Financieele Dagblad (krant)	Reactie MVO Platform op kabinetsvisie MVO 2008-2011
Halfdwang is beter dan (geen) dwang	13 maart 2008	Forum (tijdschrift van VNO NCW)	Actualisering Code Tabaksblad
Nederlandse bedrijven zien geen probleem in ondernemen op marxistisch eiland	29 maart 2008	Nederlands Dagblad (krant)	Debat Cuba
Duurzaam lokaas Arbeidsmarkt Verantwoord imago trekt goede werknemers	12 april 2008	Dagblad de Pers (krant)	Algemeen
De waakhonden van nu Bedrijfsleven Idealisme als baan	12 april 2008	Dagblad de Pers (krant)	Algemeen
Gemeenten starten voortvarend met duurzaam inkoop	April 2008	Klimaat Magazine (tijdschrift)	Duurzaam inkoop
Radio-interview met enkele deelnemers CSR World Wide Week	27 mei 2008	RTV Noord Holland (radio)	CSR World Wide Week
Eerlijke producten te weinig in de schappen	28 mei 2008	AD De Dordtenaar (krant)	CSR World Wide Week
Kerk in Actie lid platform duurzaam ondernemen	3 juni 2008	Friesch Dagblad (krant)	Aansluiting Kerk in Actie bij het MVO Platform
Rol kerken voor duurzaam ondernemen	11 juni 2008	Friesch Dagblad (krant)	Aansluiting Kerk in Actie bij het MVO Platform
Ook Protestantse kerk gaat voor duurzaam	13 juni 2008	Nederlands dagblad (krant)	Aansluiting Kerk in Actie bij het MVO Platform
Duurzaam inkoop	18 september 2008	Het Financieele Dagblad (krant)	Ingezonden brief over duurzaam inkoop
VROM op het verkeerde spoor met duurzaam inkoop	21 september 2008	MVONieuws (INSnet) (Digitale nieuwsbrief)	Duurzaam inkoop
What Southern NGOs do not want	Januari – februari 2009	P+ (tijdschrift)	Publicatie 'CSR: Whose Voice is Heard?'

2.b Lobby

De lobby van het MVO Platform richt zich met name op de onderwerpen ketenverantwoordelijkheid & transparantie, regulering en duurzaam inkoop. Hierbij komen zowel de sociale- als milieuaspecten aan de orde.

Ketenverantwoordelijkheid en transparantie

- **Wet Openbaarheid van Productie en Ketens (WOK)**

In 2007 maakte PvdA-parlementariër Mei Li Vos bekend in het kader van de bevordering van MVO-transparantie voor de consument de WOK (Wet Openbaarheid Productie en Ketens, een 'wetsvoorstel' van de Consumentenbond uit 2002) weer uit de la te halen. Sindsdien zijn er verschillende gesprekken geweest tussen Vos en MVO Platformdeelnemers (m.n. Consumentenbond en Fairfood) om tot een nieuwe conceptwet te komen.

Door platformdeelnemers is er uitvoerig gereageerd op het eerste concept van de wet. Door Vos is toegezegd deze inbreng 'mee te nemen'. Hoewel de initiatiefwet aanvankelijk in december 2008 gepresenteerd zou worden was de tweede versie eind 2008 nog niet beschikbaar. Tijdens het debat over ketenverantwoordelijkheid en transparantie dat het MVO Platform in maart 2008 organiseerde was de WOK een van de gespreksonderwerpen. Tijdens dit debat werd de website www.wijwillenwok.nl gelanceerd. Op deze website kan men zijn of haar steunbetuiging voor de invoering van de Wet Openbaarheid van Productie en Ketens achterlaten.

- **Transparantiebenchmark**

Het Ministerie van Economische Zaken voert elk jaar onderzoek uit naar de maatschappelijke verslaglegging van ondernemingen. Gemma Crijns nam in 2008 als coördinator van het MVO Platform deel aan de begeleidingscommissie van de Transparantiebenchmark. De begeleidingscommissie adviseert het Ministerie van Economische Zaken over de ontwikkeling van de Transparantiebenchmark.

Duurzaam inkopen

In 2005 nam de Tweede Kamer een motie aan waarin staat dat uiterlijk in 2010 bij 100% van de rijksaankopen en rijksinvesteringen duurzaamheid als zwaarwegend criterium meegenomen moet worden. Sinds 2006 wordt inhoud gegeven aan deze motie. Onder leiding van het ministerie van VROM worden duurzaamheidscriteria vastgesteld voor alle relevante productgroepen. Het MVO Platform volgt het proces actief.

Leden van het MVO Platform die betrokken zijn bij dit proces hebben zich verenigd in de werkgroep duurzaam inkopen (voor meer informatie zie paragraaf 1.b). Zij delen informatie over ontwikkelingen m.b.t. het politieke proces dat tot duurzaam inkopen moet leiden; zorgen voor onderlinge afstemming en waar opportuun voor gezamenlijke inbreng.

In 2008 zijn de volgende activiteiten ondernomen rond duurzaam inkopen:

- brief aan Vaste Commissie VROM over duurzaam inkopen;
- brief aan Minister Donner over grote overheidsopdracht ICT;
- deelname aan de consultatie van Ministeries, sociale partners en NGO's over de operationalisering van de sociale criteria;
- brief voor Financieel Dagblad over duurzaam inkopen n.a.v. van een artikel waarin duurzaam inkopen werd neergezet als linkse hobby;
- gesprekken met Kamerleden van CU en CDA plus andere schriftelijke en telefonische contacten met Kamerleden en fractiemedewerkers;
- regelmatige contacten met SenterNovem over ontwikkeling sociale criteria;

Het politieke kader voor de sociale criteria is in mei door het kabinet vastgesteld. Daarin staan centraal: de vier fundamentele arbeidsrechten, aanvullende arbeidsrechten voor een beperkt aantal productgroepen, fair trade criteria voor enkele specifieke producten, een procesmatige benadering en een voorkeurspositie voor multistakeholderinitiatieven. Aan deze uitkomst heeft de lobby van het MVO Platform van de afgelopen jaren het nodige bijgedragen. De operationalisering van de sociale criteria en daarmee de vaststelling ervan is echter steeds weer vertraagd. Na de eerste consultatie in juni 2008 kwamen nieuwe juridische vragen/bezwaren naar voren en de vraag of de EU met een bepaalde aanpak zou instemmen. Via contacten met de Kamer en uiteindelijk een motie heeft het MVO Platform er aan bijgedragen dat de Minister toezegde om in het eerste kwartaal van 2009 de kwestie af te ronden.

Regulering

In mei 2008 namen diverse leden het MVO Platform deel aan een overleg ter voorbereiding van een door het Ministerie van Buitenlandse Zaken te organiseren bijeenkomst over Mensenrechten en Bedrijfsleven. De inzet van het ministerie was voornamelijk: hoe kunnen bedrijven bijdragen aan het bevorderen van mensenrechten in derde landen en *niet*: welke verantwoordelijk hebben bedrijven zelf

voor het realiseren van mensenrechten in hun invloedssfeer. Vanuit het MVO Platform werd er sterk voor gepleit dat Buitenlandse Zaken dit laatste tot uitgangspunt zou nemen, mede op basis van het rapport van *UN Special Representative for Business and Human Rights*, John Ruggie. Gezien het feit dat het rapport van John Ruggie en zijn persoonlijke aanwezigheid tijdens de bijeenkomst op 1 december centraal stond, heeft dit gezamenlijke pleidooi succes gehad. Tijdens de bijeenkomst werd ook onderzoek toegezegd naar de mogelijkheden om Nederlandse bedrijven aansprakelijk te stellen voor ernstige schending van mensenrechten. Daarmee is een politiek begin gemaakt met de mogelijkheid om wettelijke maatregelen tegen bedrijven te nemen.

MVO en corporate governance

In 2003 reageerde het MVO Platform op de concept Corporate Governance code van de commissie Tabaksblat voor beursgenoteerde ondernemingen. In een brief en voorstel gaf het Platform aan waarom en hoe MVO in de Code opgenomen zou moeten worden. Dit had geen succes omdat de Commissie vooraf al had besloten om MVO buiten de Code te houden. In gesprekken met Kamerleden kwam deze kwestie echter opnieuw aan de orde. In een motie uit 2007 vroeg de Tweede Kamer de regering alsnog onderzoek naar deze kwestie te doen en met voorstellen voor verbetering te komen.

Toen de Commissie Frijns de Code Tabaksblat in 2008 moest evalueren en herzien heeft het MVO Platform haar visie op MVO en Corporate Governance bij deze Commissie ingediend. Tevens liet staatssecretaris Heemskerk onderzoek doen naar MVO en Corporate Governance en stelde hij de Commissie Burgmans in om de Commissie Frijns te adviseren hoe MVO in de Corporate Governance Code kan worden opgenomen. De aanbevelingen van het MVO Platform zijn terug te vinden in het onderzoek ('Geborgd of Verborgten – MVO in Corporate Governance'). Burgmans adviseerde inderdaad om passages over MVO in de nieuwe Code Tabaksblat op te nemen en dit advies is door de Commissie Frijns goeddeels overgenomen.

Het MVO Platform is van mening dat een stap vooruit is maar komt toch tot de conclusie dat een aparte MVO & Corporate Governance Code wenselijk is. Overleg hierover met Tweede Kamerlid Kalma is in december uitgemond in Kamervragen over dit onderwerp.

ISO 26000

Het MVO Platform is al jaren actief in de ontwikkeling van de wereldwijde *ISO Guidance 26000 on Social Responsibility*. ISO 26000 is een (vrijwillige) standaard die gaat gelden voor alle organisaties. Gerard Oonk neemt namens het MVO Platform deel aan de ISO 26000 Normcommissie van het Nederlands Normalisatie Instituut (NEN). Deze commissie komt jaarlijks circa vijf maal bijeen. In deze Commissie zijn bedrijven (incl. VNO-NCW), vakbonden (FNV), Consumenten (Goede Waar & Co.), de overheid (middels Ministerie EZ), consultants en wetenschappers en NGO's (via het MVO Platform) vertegenwoordigd. De belangrijkste activiteiten naast de vergadering zijn het geven van gedetailleerd commentaar op elk nieuw concept (twee in 2008) en het proberen tot gezamenlijke teksten te komen. VNO-NCW en het MVO Platform behoren daarbij tot de meest actieve deelnemers. In september is deelgenomen aan de jaarlijkse internationale vergadering van ruim 400 experts van nationale commissies en internationale organisaties uit alle werelddelen. Daar worden de belangrijkste besluiten genomen. Tijdens de internationale bijeenkomst – in 2008 in Santiago de Chili - participeerde het MVO Platform in themagerelateerde werkgroepen en in de NGO stakeholder groep. Deze bereidt gezamenlijk standpunten voor en brengt deze, deels direct en deels via gekozen vertegenwoordiging, in bij diverse subgroepen en de internationale schrijfgroep.

In 2008 heeft de vertegenwoordiger van het MVO Platform vooral aandacht besteed aan kwesties rond invloedssfeer, zorgplicht, medeplichtigheid en de toeleveringsketen van organisaties, *fair operating practices* (vooral 'rond eerlijke prijzen'), internationale normen en mensenrechten, kinderarbeid en *community development and involvement*. Ondanks het grote aantal deelnemers is mogelijk om op specifieke onderwerpen invloed te hebben, zowel via de relatief progressieve

gezamenlijke Nederlandse standpunten als in de internationale themagroepen. De MVO Platform lobbyist nam in Chili ook op uitnodiging als spreker deel aan een door het Zuid Amerikaanse Red Puentes MVO netwerk georganiseerde bijeenkomst over met name invloedssfeer en ketenverantwoordelijkheid.

Kabinetsvisie Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (2008-2011)

In maart 2008 werd de kabinetsvisie MVO uitgebracht waarin het overheidsbeleid op het gebied van MVO voor de kabinetsperiode 2008-2011 werd uitgerold.

Deze kabinetsvisie werd op 6 maart 2008 besproken door de vaste kamercommissie voor Economische Zaken. Voorafgaand aan dit overleg stuurde het MVO Platform haar reactie op de kabinetsvisie en haar aanbevelingen aan de kamerleden (zie: http://mvoplatform.nl/publications-nl/Publication_2765-nl).

In de reactie op de kabinetsvisie MVO 2008-2011 heeft het MVO Platform via een 13-tal aanbevelingen aangedrongen op een minder vrijblijvend kabinetsbeleid. Een meerderheid van de Kamer steunde de oproep om vooral wat betreft internationaal verantwoord ondernemen een grotere slavaardigheid aan de dag te leggen.

Met betrekking tot een aantal aanbevelingen is met toezeggingen van het kabinet vooruitgang geboekt, waaronder ketenverantwoordelijkheid (1 en 2) via SER en ketenbrief (1 en 2); rapportage en transparantie via ketenrapportage SER, advies Burgmans en initiatief WOK (6 en 7), onderzoek extraterritoriale strafbaarheid/aansprakelijkheid via toezegging BZ (9), bevordering normatieve architectuur via ondersteunen visie John Ruggie (11) en voortgang duurzaam inkopen via MVO dossiervorming landen (12).

Motie overheidsteun en fundamentele arbeidsrechten

Een van de resultaten van de gesprekken met Kamerleden vóór de behandeling van de begroting Economische Zaken was de 'verbreding' van de al aangenomen motie Voordewind (over overheidsteun en vermijden van kinderarbeid in de keten.) naar fundamentele arbeidsrechten. De nieuwe motie Ortega-Martijn vraagt bedrijven die overheidsteun krijgen (bijv. subsidie, krediet, meegaan met handelsmissies) om inzichtelijk te maken dat zij ook in de productieketen de fundamentele arbeidsnormen respecteren of met een tijdgebonden openbaar plan van aanpak te komen om dat te doen.

Het kabinet is nog niet met een voorstel voor uitvoering van deze motie gekomen. Deze motie is mede van belang omdat het contouren schetst van mogelijk toekomstig MVO-beleid zoals het MVO Platform dat voorstaat. De overheid zou van alle bedrijven (niet alleen bedrijven die overheidsteun krijgen) kunnen vragen dat ze zich aan mensenrechten-, arbeids-, milieunormen (dus niet alleen de fundamentele arbeidsrechten) in de hele productieketen houden. Dit doen zij door inzichtelijk te maken welke resultaten bereikt zijn en waar ze nog aan werken.

Initiatief voor duurzame handel

In 2008 is het Initiatief voor Duurzame Handel (IDH) van start gegaan. Via het uitwisselen van kennis en gerichte leer- en verbeterprogramma's wil IDH de economische, milieu- en arbeidsomstandigheden in de eerste schakels van de productieketens in ontwikkelingslanden verbeteren. Overheid, bedrijfsleven, vakbonden en NGO's werken via het IDH samen aan verduurzaming van ketens. Het MVO Platform heeft in de afgelopen jaren gepleit voor de komst van een dergelijk initiatief en heeft haar ondersteuning uitgesproken voor de komst van het IDH.

Oxfam Novib en Stichting Natuur en Milieu nemen deel aan de IDH Raad als liaison naar het MVO Platform. De coördinator van het MVO Platform, Gemma Crijns nam zitting in de IDH-Raad ad interim. Daarnaast zijn verschillende platformleden betrokken bij sectorale verbeterprogramma's, onder meer in de cacao, thee, natuursteen, en toerisme.

Voorafgaand aan de eerste IDH Raadsvergadering op 23 oktober 2008 organiseerde het MVO Platform een voorbereidingsbijeenkomst voor geïnteresseerde en betrokken organisaties. De aanwezigen werden door de NGO-vertegenwoordigers in de IDH Raad op de hoogte gebracht van de werkwijze van het IDH en de IDH Raad. Tevens konden de aanwezigen van de gelegenheid gebruik maken de NGO-deelnemers in de IDH Raad te voeden met hun standpunten.

2.c Op- en uitbouwen van externe relaties

Op nationaal niveau

Op overlappende thema's is er samenwerking en afstemming gezocht met de Coalitie voor Eerlijke Handel (CEH). De instelling van de gezamenlijke werkgroep MVO & Handel in 2008 was hier een voorbeeld van (zie voor meer informatie paragraaf 1.b).

De deelname van enkele netwerken aan het MVO Platform (Tropical Commodity Coalition, Tax Justice NL, Schone Kleren Kampagne) draagt bij aan onderlinge afstemming.

Op internationaal niveau

- **European Coalition for Corporate Justice (ECCJ)**

Het MVO Platform is lid en medeoprichter van dit netwerk waarbij nationale MVO-coalities uit Europese landen zijn aangesloten.

SOMO neemt namens het MVO Platform deel aan de stuurgroep van de ECCJ. Daarnaast nemen een aantal MVO Platformleden deel aan de Legal Policy Working Group van de ECCJ (Aim for human rights, Amnesty International, Milieudefensie, SOMO).

In 2008 organiseerde de ECCJ een conferentie over regulering in het Europees Parlement. Deze conferentie was onderdeel van de CSR World Wide Week georganiseerd door het MVO Platform. De conferentie werd door vele platformdeelnemers bijgewoond. 's Avonds vond er een informeel diner plaats met leden van het MVO Platform, de ECCJ en de gasten van de CSR World Wide Week.

- **OECD Watch**

Verschillende deelnemers van het MVO Platform zijn lid van het internationale netwerk OECD Watch; zij vormen ook de NCP-werkgroep van het MVO Platform.

De deelnemers van het MVO Platform worden via de nieuwsbrief en tijdens vergaderingen op de hoogte gehouden van de activiteiten van OECD Watch.

- **GoodElectronics**

In het kader van de ontwikkeling van een MVO Referentiekader toegespitst op de elektronica-sector werkt het MVO Platform samen met het internationale elektronicanetwerk GoodElectronics.

- **CSR World Wide Week**

Het MVO Platform organiseerde in mei 2008 de CSR World Wide Week. Doel was om samenwerking tussen regionale netwerken te initiëren en versterken. 27 organisaties uit Afrika, Azië, Europa en Latijns Amerika namen deel aan de CSR World Wide Week.

Aan het eind van de week werden er afspraken gemaakt over een te vormen Afrikaans MVO-netwerk, in aanvulling op de reeds bestaande netwerken op Europees- (ECCJ), Latijns Amerikaans- (Red Puentes) en Zuid-Aziatisch (SAFoRB) niveau. Op het niveau van deze platforms zal

informatie worden uitgewisseld en worden samengewerkt. Er zijn twee prioritaire thema's aangewezen, waarop de aanwezige organisaties gaan samenwerken, te weten: *corporate accountability & human rights* en kleine producenten. Resultaten en indrukken van de week zijn verwerkt in de publicatie **'Corporate Social Responsibility: Whose Voice Is Heard?'**

Overzicht beoogde en gerealiseerde resultaten

Doelstelling: 1. Versterken en verbeteren samenwerking (intern)

1.a Informatie-uitwisseling en communicatie

Activiteit	Geplande output	Gerealiseerde output	Geplande outcome	Gerealiseerde outcome
MVO Platform vergadering	4 MVO Platform vergaderingen	3 MVO Platform vergaderingen	Er zijn standpunten en lobbyactiviteiten geformuleerd en hierover heeft besluitvorming plaatsgevonden.	Er zijn standpunten voorgelegd die in werkgroep- of stuurgroepverband zijn voorbereid, hierover heeft besluitvorming plaatsgevonden. Gezamenlijke plannen zijn geformuleerd. Door tijdsdruk en een veelheid aan activiteiten hebben drie van de vier geplande vergaderingen plaatsgevonden.
Inhoudelijke bijeenkomsten voorafgaand aan de Platform-vergadering	1 bijeenkomst	1 bijeenkomst	Platformdeelnemers hebben (nieuwe) activiteiten van hun organisatie gedeeld met geïnteresseerde leden van het platform.	Er heeft een bijeenkomst plaatsgevonden, tijdens deze bijeenkomst werden platformleden op de hoogte gebracht van ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijke verslaggeving door Nederlandse beursgenoteerde bedrijven (terugkoppeling onderzoek SOMO waar input van diverse platformleden voor is gebruikt)
Digitale communicatie	- 20 digitale nieuwsbrieven - up-to-date website en database	-13 digitale nieuwsbrieven - vernieuwde website, incl. database	d.m.v. het inzetten van digitale instrumenten (mailinglijsten, website, database) zijn ontwikkelingen op MVO-gebied effectief gedeeld.	- Ontwikkelingen op het gebied van MVO op nationaal en internationaal niveau zijn door de coördinatoren gevolgd en via de nieuwsbrieven aan de deelnemers van het platform gecommuniceerd. Ook zijn de deelnemers via de nieuwsbrief op de hoogte gehouden van MVO-activiteiten van platformleden en activiteiten van het MVO Platform - ook de website is ingezet om nieuws van het MVO Platform, haar leden en actuele MVO-ontwikkelingen te communiceren

1.b kennisopbouw

Activiteit	Geplande output	Gerealiseerde output	Geplande outcome	Gerealiseerde outcome
Workshops	4 workshops	3 workshops	Er zijn drie workshops georganiseerd: - Gender. Deelnemers van het MVO Platform hebben met elkaar besproken hoe het onderwerp gender in de MVO-discussie ingebed kan worden. De workshop heeft geleid tot 1. verslag waarin duidelijk wordt wat gender betekent in globaliseringsperspectief; 2. een aantal tips (handelingsperspectief) voor NGO's om gender mee te nemen in MVO-activiteiten en rapportages. - duurzaam inkopen - duurzaamheidssystemen - mensenrechten & bedrijven De workshops hebben bereikt dat rondom een bepaald thema de discussie vooruit geholpen is en visie en ervaringen zijn uitgewisseld. Kennis over deze onderwerpen onder de	Er hebben drie workshops plaatsgevonden: - workshop gender Bekeken werd hoe MVO in het MVO-discours geïntegreerd zou kunnen worden. Daarnaast was er speciale aandacht voor de toepassing van gender binnen de eigen organisatie. Onder de MVO Platformleden is het besef gegroeid dat gender een fundamenteel onderdeel van MVO is en dat er een concrete vertaalslag naar het werk van het MVO Platform gemaakt dient te worden. Hierover zijn vervolgspraken gemaakt. - workshop sustainability systems kennis over duurzaamheidssystemen is gedeeld en vergroot, discussiepunten zijn gesignaleerd. - workshop duurzaam inkopen Met verschillende actoren is bekeken wat

			platformdeelnemers is vergroot.	de stand van zaken van het duurzaam inkopen proces is en geïnventariseerd wat de obstakels en mogelijke oplossingen zijn. - Workshop mensenrechten & bedrijven is doorgeschoven naar 2009.
Wergroepen	- 7 functionerende werkgroepen die minmaal twee keer per jaar bijeenkomen -standpuntbepaling	- 6 functionerende werkgroepen -standpuntenbepaling	De werkgroepen hebben bijgedragen aan het invullen van de lobbystrategie van het MVO Platform. De kennis van de deelnemers van het MVO Platform is op de onderwerpen uitgediept. De nieuw op te starten werkgroepen (MVO en Handel, financiële instellingen) hebben een standpunt voor het MVO Platform voorbereid.	Er zijn 6 werkgroepen, waarvan er 5 actief zijn. - De werkgroep economische aspecten van MVO is niet opgestart - De werkgroep MVO & Handel is (nog) niet goed van de grond gekomen. - De werkgroep financiële instellingen is in 2008 opgestart en heeft zich met name gericht op uitwisselen van ervaringen en bepalen van doel van de werkgroep. - De werkgroep duurzaam inkopen heeft met haar gezamenlijke lobby het Nederlandse beleid voor duurzaam inkopen beïnvloedt. - De werkgroep ketens heeft een standpunt voor het MVO Platform over ketenverantwoordelijkheid ontwikkeld. - De werkgroep regulering heeft zich met name gericht op kennisuitwisseling en uitwerking van doel van de werkgroep.
Bijeenkomsten rondom bedrijven	1 bijeenkomst	1 bijeenkomst	Informatie en ervaringen m.b.t. een bepaald bedrijf zijn uitgewisseld waardoor effectieve(re) strategie richting bedrijven ingezet kan worden.	Er is een bijeenkomst rondom Unilever georganiseerd. Hier zijn ervaringen gedeeld en strategieën besproken. Deelnemers ervaren de bijeenkomst als erg nuttig, met name de informatie-uitwisseling. Een klein groepje besloot tot een vervolgactiviteit.
Sectorale uitwerking MVO Referentiekader	Publicatie MVO Referentiekader voor de elektronica-sector	Start ontwikkeling MVO Referentiekader voor de elektronica-sector	- De sectorale uitwerking heeft het MVO Referentiekader toepasbaar gemaakt voor ondernemingen en beleidsmakers - Er is een dialoog op gang gebracht tussen vertegenwoordigers van het platform en vertegenwoordigers uit de elektronica-sector en hun organisaties. Hiermee is draagvlak verworven voor de MVO-visie van het MVO Platform.	- Er is een dialoog op gang gebracht tussen vertegenwoordigers van het platform en vertegenwoordigers uit de elektronica-sector en hun organisaties, via het netwerk GoodElectronics. - publicatie is uitgesteld tot eerste kwartaal 2009
Handreiking MVO Referentiekader	Publicatie Handreiking MVO Referentiekader	Nieuw plan van aanpak	- De handreiking bij het MVO Referentiekader heeft het referentiekader toepasbaar gemaakt voor de verschillende groepen belanghebbenden. - er is een dialoog op gang gebracht tussen vertegenwoordigers van het MVO Platform en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven.	De handreiking bij het MVO Referentiekader is vertraagd. Er is eind 2008 een nieuw plan van aanpak besproken.
Juridische denktank	Instelling juridische denktank	Diverse gesprekken met Nederlandse juristen	-kennis uitgediept over juridische aspecten bij MVO. De nieuw opgedane kennis en inzichten geven richting aan de in te zetten strategie.	Er zijn gesprekken gevoerd met Nederlandse juristen om na te gaan wat de juridische voorstellen van de ECCJ zouden kunnen betekenen t.a.v. Nederlandse wetgeving. Deze gesprekken hebben niet geleid tot een formele oprichting van een juridische denktank, maar deze experts hebben wel aangegeven bereid te zijn commentaar en suggesties te leveren op voorstellen van het MVO Platform.

1.c Op- en uitbouwen van relaties binnen het MVO Platform

Activiteit	Geplande output	Gerealiseerde output	Geplande outcome	Gerealiseerde outcome
Organiseren CSR World Wide Week	CSR World Wide Week, mei 2008	- CSR World Wide Week 2008 - vervolgvacature n.a.v. Unileverbijeenkomst - samenwerking binnen werkgroepverband	Een aantal deelnemers van het MVO Platform hebben tezamen de CSR World Wide Week georganiseerd en inhoudelijk vorm gegeven. Door dit gezamenlijke project is de samenwerking tussen de organisaties onderling bevorderd.	Samenwerking tussen leden van het MVO Platform is door de coördinatoren gestimuleerd en gefaciliteerd. De werkzaamheden binnen de werkgroepen van het MVO Platform en de verschillende bijeenkomsten van het MVO Platform hebben hieraan bijgedragen. - een aantal deelnemers aan het MVO Platform hebben samen met de coördinatoren de CSR World Wide Week georganiseerd en inhoudelijk vormgegeven. - een aantal deelnemers van de Unileverbijeenkomst hebben een gezamenlijk vervolgproject opgestart

Doelstelling: 2. Vergroten van maatschappelijke impact

2.a Uitdragen van gezamenlijke visie/ standpunten

Activiteit	Geplande output	Gerealiseerde output	Geplande outcome	Gerealiseerde outcome
Digitale instrumenten	Website vernieuwd (incl. gebruiksvriendelijke database)	- vernieuwde website (incl. database)	- Een vernieuwde website is in gebruik genomen waarbij een gebruiksvriendelijkere database is geïncorporeerd. De website dient om een algemeen publiek te informeren over het MVO Platform (activiteiten en standpunten). - Er is driemaal een externe digitale nieuwsbrief verstuurd. Via deze digitale instrumenten is een geïnteresseerd publiek op de hoogte gehouden van de activiteiten en de visie van het MVO Platform	- een vernieuwde website is in gebruik genomen. De website is beschikbaar in Nederlands en Engels en trekt veel bezoekers - de database is gebruiksvriendelijker gemaakt en in de website opgenomen - wegens tijdgebrek zijn geen externe nieuwsbrieven verstuurd. Wel is er een redactieraad ingesteld die vanaf 2009 verantwoordelijk zal zijn voor het samenstellen van een externe nieuwsbrief.
Lobby richting de Nederlandse overheid	- reactie MVO-notitie Nederlandse regering - reactie op SER-advies duurzame globalisering - gesprekken met parlementariërs	- reactie kabinetvisie MVO - brieven over duurzaam inkopen, financiële sector - gesprekken met parlementariërs en ministeries	- MVO-beleid van de Nederlandse regering is beïnvloedt. De beleidsvoorstellen van het MVO Platform zijn in overweging genomen.	Het MVO Platform heeft via brieven en gesprekken haar standpunten en aanbevelingen kenbaar gemaakt bij kamerleden en ministeries. Dit heeft er toe geleid dat in verschillende gevallen beleidsvoorstellen zijn overgenomen door parlementariërs (met name door PvdA, SP, Groenlink en ChristenUnie), moties zijn ingediend en toezeggingen zijn gedaan.
Lobby internationaal	Deelname ISO 26000 proces	Deelname aan Nederlandse Normcommissie door lobbyist MVO Platform	de lobbyist van het MVO Platform heeft de standpunten van het platform m.b.t. de ISO 26000 richtlijn ingebracht in de Nederlandse Normcommissie. De Nederlandse Normcommissie levert de Nederlandse inbreng voor de ISO 26000 Richtlijn.	Via deelname aan de Nederlandse Normcommissie heeft het MVO Platform haar standpunten t.a.v. ISO 26000 richtlijnen ingebracht.
Publiciteit en debat	Publieksdebat ketenverantwoordelijkheid en transparantie	Publieksdebat over ketenverantwoordelijkheid en transparantie (175 bezoekers)	Een algemeen publiek heeft kennis gemaakt met het MVO Platform en haar standpunten. D.m.v. het debat met verschillende belanghebbenden is de discussie rondom de onderwerpen ketenverantwoordelijkheid en transparantie vooruit geholpen.	Tijdens het debat heeft een breed publiek kennis genomen van de standpunten van het MVO Platform.

2.d Op- en uitbouwen van externe relaties

Activiteit	Geplande output	Gerealiseerde output	Geplande outcome	Gerealiseerde outcome
Op- en uitbouwen relaties op nationaal niveau	inventarisatie Nederlandse MVO-samenwerkingsverbanden	Overzicht Nederlandse MVO-samenwerkingsverbanden -samenwerking CEH	Met verschillende Nederlandse MVO-samenwerkingsverbanden is contact gelegd, informatie uitgewisseld en zijn kennis en ervaringen gedeeld. Mogelijkheden tot samenwerking zijn gesignaleerd en benut. Door het leren van andermans ervaringen kan het MVO Platform effectiever opereren.	- door de coördinatoren is een inventarisatie van Nederlandse MVO netwerken gemaakt en de deelname van platformorganisaties daarin. -op overlappende thema's is er samenwerking en afstemming gezocht met de Coalitie voor Eerlijke Handel (CEH). De instelling van de gezamenlijke werkgroep MVO & Handel in 2008 was hier een voorbeeld van De deelname van enkele netwerken aan het MVO Platform (Tropical Commodity Coalition, Tax Justice NL, Schone Kleren Kampagne) draagt bij aan onderlinge afstemming.
Op- en uitbouwen relaties op Europees niveau	- Deelname aan stuurgroep ECCJ - deelname aan activiteiten ECCJ - gezamenlijke lobby met ECCJ	- deelname door SOMO aan stuurgroep ECCJ - deelname door platformdeelnemers aan Legal Policy Working Group - deelname door platformdeelnemers aan activiteiten ECCJ - aansluiting bij lobby ECCJ	- Door deelname aan de stuurgroep en aan de activiteiten van de ECCJ zijn contacten en samenwerking met Europese organisaties die zich met MVO bezighouden bevorderd. - via de ECCJ beïnvloedt het MVO Platform het beleid van de Europese overheid op MVO-gebied.	- door verschillende platformorganisaties is input geleverd voor de juridische voorstellen op Europees niveau die in 2008 door ECCJ gepresenteerd werden - verschillende platformorganisaties hebben door deelname aan ECCJ-bijeenkomsten bijgedragen aan ontwikkeling van strategische plannen.
Op- en uitbouwen relaties op internationaal niveau	- organisatie CSR World Wide Week	- CSR World Wide Week, mei 2008	relaties met Zuidelijke MVO partners zijn verder ontwikkeld en MVO-agenda's en -strategieën zijn op elkaar afgestemd. Er vindt op structurele basis uitwisseling plaats met deze organisaties.	Samenwerking tussen zuidelijke organisaties onderling en tussen regionale netwerken is gestimuleerd. Concrete afspraken zijn gemaakt over een te vormen Afrikaans MVO netwerk. Afspraken zijn gemaakt om op structurele basis samen te werken op de thema's corporate accountability & human rights en kleine producenten.

Organisatie MVO Platform

Governance MVO Platform

Zie het governance document (http://mvoplatform.nl/publications-nl/Publication_2763-nl/)

Coördinatie

Het coördinatiepunt van het MVO Platform is ondergebracht bij Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen (SOMO). De coördinatorfunctie wordt uitgevoerd door een team van twee coördinatoren (tezamen 1 fte.). De coördinatoren zijn in dienst van SOMO.

In 2008 werd de coördinatie uitgevoerd door Gemma Crijns en Martje Theuws. Gemma Crijns legde haar functie als coördinator neer per 1 oktober 2008. Haar opvolgster, Suzan van der Meij, is per 1 december 2008 in dienst getreden bij SOMO.

Voorzitter MVO Platform

In 2007 en 2008 werd de voorzittersfunctie vervuld door Marlies Filbri (Oxfam Novib). Tijdens de MVO Platformvergadering van 20 november 2008 werd door het platform ingestemd met verlenging van het voorzitterschap door Marlies Filbri, zij zal ook in 2009 het MVO Platform voorzitten.

Stuurgroep

De stuurgroep bestond in 2008 uit de volgende leden:

Astrid Kaag (FNV Mondiaal), Eelco Fortuijn (Fairfood), Gerard Oonk (Landelijke India Werkgroep, lobbyist MVO Platform), Gerard van Vliet (CLAT Nederland), Joris Oldenzijl (SOMO), Peter Ras (Oxfam Novib), Pieter van der Gaag (IUCN NL), Marleen van Ruijven/ Heleen Tiemersma (Amnesty International) aangevuld met de coördinatoren (Gemma Crijns/ Martje Theuws). De stuurgroepvergadering wordt voorgezeten door de voorzitter van het MVO Platform (Marlies Filbri). Zoals in het governance-document beschreven staat kunnen zittende en andere deelnemers zich kandideren voor de stuurgroep. Omdat per 1 januari 2009 de tweejaartermijn van de huidige stuurgroep verstrijkt werd er in oktober 2008 een oproep voor kandidaatstelling voor de stuurgroep uitgedaan.

Op deze oproep werd meldde zich een nieuwe organisatie voor de stuurgroep, namelijk ICCO. De huidige stuurgroepleden meldden zich allen opnieuw aan. Besloten werd dat Oxfam Novib en CLAT-Nederland zich per 1 januari 2009 zouden terugtrekken uit de stuurgroep zodat er nu vanuit elke geleding één vertegenwoordiger deelneemt (aangevuld met coördinatoren, lobbyist en SOMO als host van het platform). De nieuwe samenstelling werd goedgekeurd door het platform tijdens de vergadering van 20 november 2008.

Deelnemers

Eind 2008 telt het MVO Platform 34 deelnemers

KerkinActie werd in 2008 verwelkomd als nieuwe deelnemer van het MVO Platform

Fair Trade Original kondigde aan per 1 januari 2009 haar deelnemerschap aan het MVO Platform te zullen opzeggen.

Financiële rapportage

Financial overview MVO Platform			2008
Kosten			
Personeelskosten	Begroot	Realisatie	Saldo
1.1 Coördinatiepunt			
1.1.a algemene coördinatie	€ 33.250	€ 60.226	
1.1.b organisatie bijeenkomsten (workshops)	€ 11.825	€ 21.520	
1.2 Communicatie			
1.2.a intern	€ 14.700	€ 15.713	
1.2.b extern	€ 11.825	€ 10.034	
1.2.c kennismanagement (online bedrijfsinformatie, MVOdata)	€ 12.140	€ 1.617	
1.3 Fondswerving			
1.3.a Fondswerving	€ 2.560	€ 0	
1.4 Lobby/ beleidsbeïnvloeding			
1.4.a lobby/ beleidsbeïnvloeding NL overheid	€ 6.400	€ 5.360	
1.4.b lobby/beleidsbeïnvloeding EU	€ 6.400	€ 0	
1.4.c lobby/beleidsbeïnvloeding bedrijfsleven	€ 6.400	€ 4.640	
1.4.d lobby/ deelname sg door SOMO	€ 9.600	€ 960	
1.4.e uitbesteding lobby/ beleidsbeïnvloeding	€ 16.000	€ 17.000	
Subtotaal	€ 131.100	€ 137.071	-€ 5.971
Projectkosten			
2.1 kosten coördinatiepunt			
2.1.a Abonnementen, contributies	€ 500	€ 100	
2.1.b PR kosten	€ 4.000	€ 1.383	
2.1.c Kosten website	€ 3.000	€ 6.488	
2.1.d Kosten MVOData	€ 5.000	€ 3.620	
2.2 Kosten activiteiten			
2.2.a zaalhuur en catering bijeenkomsten	€ 2.500	€ 3.699	
2.2.b kosten experts en gasten	€ 2.000	€ 850	
2.2.c reiskosten	€ 2.000	€ 384	
2.3 Publicatiekosten			
2.3.a vertaalkosten	€ 5.000	€ 1.591	
2.3.b vormgeven	€ 2.500	€ 1.581	
2.3.c drukkosten	€ 5.000	€ 2.939	
Subtotaal	€ 31.500	€ 22.635	€ 8.865
Totale kosten	€ 162.600	€ 159.706	€ 2.894
Opbrengsten			
	Begroot	Realisatie	Saldo
MFO's	€ 103.000	€ 103.000	€ 0
Oxfam Novib		€ 30.000	
ICCO		€ 30.000	
Hivos		€ 30.000	
Cordaid		€ 13.000	
Vakbonden	€ 16.000	€ 16.000	€ 0
FNV		€ 12.000	
overige vakbondsbijdragen		€ 4.000	
Overige ledenbijdragen	€ 42.425	€ 43.075	€ 650
Bijdrage Amnesty		€ 6.000	
Bijdrage SOMO		€ 10.000	
Overige ledenbijdragen		€ 27.075	
Overige bijdragen			
Verkoop referentiekaders	€ 0	€ 1.661	€ 1.661
Totaal opbrengsten	€ 161.425	€ 163.736	
Verschil (balans nog te besteden in 2009)	-€ 1.175	€ 4.030	

Toelichting financieel verslag:

1. Op totaalniveau is er in 2008 een onderbesteding van €4030,-. Dit bedrag wordt doorgeschoven naar 2009.
2. De personeelskosten zijn in totaal hoger dan begroot.
3. De activiteitenkosten zijn lager dan begroot. De belangrijkste activiteiten in 2008 vonden plaats in het kader van de CSR World Wide Week, hiervoor werd een aparte begroting opgesteld en is op andere wijze financiering ter beschikking gesteld.
4. De opbrengsten zijn iets hoger dan begroot doordat in juni 2008 Kerk in Actie lid werd van het MVO Platform en een ledenbijdrage leverde; daarnaast zijn er bij de opbrengsten doorberekende kosten opgenomen voor door Oxfam Novib bestelde Chinese MVO Referentiekaders.

Financiële bijdragen deelnemers MVO Platform		
2008		
Organisatie	Bijdrage	Soort
AIM for human rights	1300	NGO
Amnesty International	6000	NGO
CLAT	300	NGO
CNV	4000	vakbond
Consumentenbond	1300	NGO
Cordaid	13000	MFO
COS Nederland	1300	NGO
DISK	75	NGO
EVS	1300	NGO
Fair Wear Foundation	300	NGO
Fair Trade Originals	1300	NGO
Fairfood	1300	NGO
FNV Mondiaal	12000	vakbond
Goede Waar & Co	750	NGO
Greenpeace	1300	NGO
Hivos	30000	MFO
ICCO	30000	MFO
IKV Pax Christi	1300	NGO
IUCN NL	1300	NGO
Koffiecoalitie	0	netwerk
Kerk in Actie	650	NGO
Landelijke India Werkgroep	1300	NGO
Landelijke Vereniging van Wereldwinkels	1300	NGO
Max Havelaar	1300	NGO
Milieudefensie	1300	NGO
NIZA	1300	NGO
Oikos (Tax Justice NL)	1300	NGO
Oxfam Novib	30000	MFO
PEACE - consumentenvereniging	1300	NGO
Schone Kleren Kampagne	1300	NGO
SOMO	10000	NGO
Stichting Natuur en Milieu	1300	NGO
VBDO	300	NGO
Wemos	1300	NGO
	161.425	euro

Bijlage I

Lijst deelnemende organisaties – 2008

Aim for human rights
Amnesty International
CLAT- Nederland
CNV
Consumentenbond
Cordaid
COS Nederland
DISK
Evert Vermeer Stichting
Fair Wear Foundation
Fair Trade Original
Fairfood
FNV Mondiaal
Goede Waar & Co
Greenpeace
Hivos
ICCO
IKV Pax Christi
IUCN NL
Kerk in Actie
Landelijke India Werkgroep
Landelijke Vereniging van Wereldwinkels
Milieudefensie
NiZA
Oxfam Novib
PEACE Consumentenvereniging
Schone Kleren Kampagne
SOMO
Stichting Max Havelaar
Stichting Natuur en Milieu
Tax Justice NL
Tropical Commodity Coalition
VBDO
Wemos